

SANDRA BOER

IN GESPREK MET

ANOOK CLÉONNE

Sandra Boer is Sandra Boer. In de eerste plaats is ze partner, moeder en vriend. Daarnaast is ze ondernemer en bruggenbouwer. Ze startte in 2008 met haar lief Robert Tordoir Art-Partner, waarbinnen ze kunstenaars verbindt aan organisaties en bedrijven voor hulp bij en het oplossen van wezenlijke vraagstukken, zoals diversiteit, inclusiviteit, innovatie en vertrouwen. Ze doet dit vanuit de onwankelbare overtuiging dat de mindset van kunstenaars onmisbaar is bij problemen die je niet kan oplossen met spreadsheets. Sandra is genie en artillerie ineen, met een bewezen track record.

A: Waar ben je trots op?

S: “Waar ik trots op ben, heeft niks te maken met mijn werk en tegelijkertijd ook alles. Trots is eigenlijk maar een raar woord. Ik ben op best veel dingen trots. En ik vind het fijn dat ik dat kan zijn. Dat je ‘ja’ kan zeggen. Dat het fijn is om van betekenis te zijn. Dat je je netwerk daarvoor inzet. Dat je mensen dingen gunt, dat je deelt.

Ik ben er trots op dat ik kan liefhebben, dat ik kan vertrouwen, kan verbinden. Dat ik een gezin heb dat zo klopt samen. Dat ik al heel lange vriendschappen heb en ook nog steeds nieuwe maak.

Ik ben er trots op dat ik mijn hart heb gevolgd en daarin gegroeid ben. Dat we met ons bedrijf een standaard neerzetten over de toegevoegde waarde van de artist’s mindset en beeldingskracht. En dat we daardoor gevraagd worden voor vraagstukken die er echt toe doen. Zoals de afgelopen jaren door VUmc en Erasmus mc om de échte verhalen rondom het gebrek aan inclusie, discriminatie en racisme boven tafel te krijgen en bespreekbaar te maken. Een thema als biodiversiteit in de bouw of participatie van mensen met een verstandelijke beperking. En ik ben er trots op dat ik dan mensen precies daar weet in te zetten en met elkaar weet te verbinden, dat we coalities bouwen, zodat er iets in beweging komt en de interventies van kunstenaars en andersdenkers een katalysator voor verandering zijn. In dat soort opdrachten zit mijn volmondige ‘ja’. Zonder dat ik weet hoe ik het moet gaan doen, met wie en waar we uit gaan komen. Daarvoor gevraagd worden, daar zit mijn trots.”

A: Is ‘ja’ zeggen voor jou iets wat van nature in je zit?

S: “Ik ben erkentelijk voor het feit dat ik dat ‘ja!’ heb meegekregen vanuit mijn opvoeding. Dat is een cadeau dat niet iedereen meekrijgt. Ik vind het fijn dat ik dat ook zo kan voelen. Dat ik ‘ja’ kán zeggen. Dat het fijn is om van betekenis te zijn. Dat ik mensen dingen gun en dat ik kan delen.

Ik koester het besef dat oplossingen die ik zoek, ergens anders kunnen liggen dan dat ik denk. En dat ik een vangnet heb. Dat ik nooit bang heb hoeven zijn voor mijn bestaansrecht of voor armoede. Dat geeft heel veel ruimte, ook al hoef ik dat vangnet niet te gebruiken. Het feit dat het er is, dat gun ik iedereen, want dat maakt het makkelijker om ‘ja’ te zeggen tegen dingen die spannend zijn.

Maar uiteindelijk is er één verhaal, waar ik steeds op terugkom, waar ik het tegendeel heb ervaren. Want de teleurstelling als iemand ‘nee’ tegen je zegt, die ken ik ook. Het is de reden dat ik me altijd enorm opwind als scholieren een te laag studieadvies krijgen. Ik kreeg in de zesde klas van de juf te horen dat ik naar de Lavo moest. Ik weet niet eens of die Lavo ooit bestaan heeft. Maar het zat duidelijk onder de Mavo en ze vond dat ik daarnaartoe moest. Ik kan me dat gesprek nog zó voor de geest halen.

Mijn moeder zei: ‘Wat een onzin!’ en die is met het gymnasium om de hoek gaan praten en daar kon ik terecht. Daar moest ik toen wel heel hard werken om het te redden. Maar hoe motiverend is het dat als iemand zegt dat je iets niet kan, er iemand anders is die naar je kijkt? Die je echt ziet, kijkt naar wat je in je mars hebt en dan zegt: ‘Wat een onzin!’

Dat is de belangrijkste reden waarom ik ervan uitga en er op vertrouw dat, als we een project starten in samenwerking met kunstenaars, zij met de juiste stappen zullen komen. Als wij de goede voorwaarden scheppen om te werken, dan zullen kunstenaars er hun rol in pakken. En door hun aandacht en interventies, geven zij dat vertrouwen weer door aan de mensen met wie we werken. Daar ben ik van overtuigd. En dat vindt zijn oorsprong in dat verhaal.”

Samenwerkingen vragen vooruitvertrouwen

A: Dus het vertrouwen van anderen maakt ‘ja’ makkelijker?

S: “Dat vangnet is een enorme steun. En ja, ik vind het een indrukwekkende gedachte dat er maar één gesprek of interventie nodig is om een leven te veranderen. Dat gebeurt alleen als je durft te zien wat er maximaal mogelijk is, in plaats van je te richten op minimaal. Dat is denken en handelen vanuit overvloed, wat ik ergens ook ingewikkeld vind. Want ik geloof erin, maar vind het niet gemakkelijk. Daarin kom ik mezelf tegen.

Ik ben nét in een nieuwe samenwerking gestapt en ik weet dat alles hierin belangrijk is. Ook al breng ik misschien nu de meeste opdrachten aan, wat de anderen doen is hierin net zo nodig en noodzakelijk. Alles in mij zegt dat het alleen maar kan slagen als alles gewaardeerd wordt. Kantoorruimte regelen, sparren, meedoen aan onderzoeken of klanten

vinden. Ik geloof daarin en ik denk dat het de enige weg is om naar een situatie toe te gaan waarin je niet wordt beoordeeld op je uren, maar op wat je gezamenlijk voor elkaar bokst. Dat je geen rekening bijhoudt. Maar tegelijkertijd is dat wel hoe de wereld nu vaak functioneert, ook ik nog. En ik weet dat ik niet in een situatie terecht wil komen waarin we gaan vereffenen.

Ik vertrouw erop, dat op het moment dat iedereen op stoom komt, iedereen zijn rol neemt. We hebben alles nodig. Daar zeg ik ‘ja’ tegen, tegen die overvloed, maar het stapsgewijs daarnaartoe werken vind ik wel spannend. Mijn hart zegt ‘ja’, mijn verstand zegt zelfs ‘ja’ en ja, het wordt struikelen om daar te komen.”

Als het er echt op aan komt, weet je hoe je er zelf instaat en je hoopt dat de ander er net zo instaat, maar daar is nog geen bewijs voor.

A: Hoe doe je dat dan?

S: “Bij elke samenwerking die je start moet je vooruitvertrouwen. En soms gebeurt er dan toch iets waar je bang voor was, wat pijn doet en dan is het de uitdaging om bij dat vooruitvertrouwen te blijven. Als ik met Art-Partner een vraag krijg, zoek ik mensen waartegen ik ‘ja’ zeg; op gut feeling, intuïtie, vertrouwen en ervaring, zonder dat daar nog bewijs tegenover ligt. Soms ook bij nieuwe samenwerkingen met kunstenaars. En datzelfde krijgen wij eigenlijk ook van onze klanten. Het niet-weten is een heel groot deel van ons werk. Als we de oplossing al zouden weten, dan hoeven ze niet met ons in zee. Dat vooruitvertrouwen is voor mij een ‘ja’-situatie. Dat vragen wij niet van onze opdrachtgevers, maar dat géven opdrachtgevers ons.

Mijn intentie bij betekenisvolle vragen is altijd ‘ja’. Het voorbehoud is pragmatisch / praktisch.”

A: Art-Partner werkt veel voor bedrijven die beseffen dat verbeeldingskracht niet hun sterkste punt is. Hoe ontvangt men jullie mindset?

S: “Ik denk dat we de mazzel hebben dat we mensen tegenkomen die ergens naar op zoek zijn en zich realiseren dat wat er nu is, niet voldoende is voor het vraagstuk dat ze hebben. De problemen waar ze tegenaanlopen zijn niet op te lossen met spreadsheets of rapporten.

We zitten nu wel in een gunstiger tijd, beter dan toen we startten. Mensen zijn zich nu veel bewuster dat je niet alles kan oplossen met schema’s en modellen. Dat er vraagstukken zijn die zo groots zijn dat je de verandering pas krijgt als mensen zelf ervaren wat het met ze doet, ze vóór zich kunnen zien hoe het anders kan en ze zelf in beweging willen komen. Dat zijn geen vraagstukken die je van bovenaf kunt oplossen.

Als je bijvoorbeeld naar inclusiviteit kijkt in het geneeskunde-onderwijs. Daar kan je niet van bovenaf zeggen: 'Jongens vanaf vandaag zijn we helemaal inclusief en is er geen discriminatie meer.' Dat kan je wel willen, want uitsluiting en seksisme dat willen we allemaal niet meer, maar mensen moeten zelf het gevoel hebben dat ze in actie mogen komen. Dat kan je aanwakkeren. En op het moment dat je het eerlijke verhaal over uitsluiting en discriminatie in het onderwijs op tafel durft te leggen, dan voelen mensen zich serieus genomen en ontstaan er vanzelf cirkels van mensen die dat belangrijk vinden. Dan voelen mensen zich gezien en gaan ze zich uitspreken.

Je brengt een beweging in gang, en dat doe je niet met een rapport. Rapporten worden overal geschreven. Dat brengt niks in beweging. En als de beweging er is, dan volgt de omarming vanzelf."

A: Waar lag jouw 'ja' niet voor de hand?

S: "Ik weet inmiddels dat ik ook goed ben geworden in 'ja' zeggen tegen iets wat ophoudt. Terwijl dat misschien zelfs wel veel moeilijker is dan 'ja' zeggen tegen iets wat begint. Bijvoorbeeld de situatie waar ik nu in zit. Robert, mijn partner met wie ik Art-Partner heb opgericht en opgebouwd, met wie ik mijn leven deel, gaf aan dat hij iets anders wilde gaan doen. Daar heb ik slapeloze nachten over gehad, maar ik heb er volmondig 'ja' tegen kunnen zeggen. Dat heeft impact, want de afgelopen 13 jaar hebben we daar alles omheen gebouwd.

Dat wil ik onze kinderen ook meegeven. 'Ja' zeggen kan ook te maken hebben met stoppen, met 'nee' zeggen. Dat vraagt moed en het is eigenlijk 'ja' zeggen. Je zegt dan 'ja' tegen jezelf. Naarmate ik ouder word, vind ik dat steeds belangrijker.

Er zit iets calvinistisch van doorzetten in onze samenleving. Niet opgeven, maar gáán, want je hebt 'ja' gezegd, dus je moet het afmaken. Dat is niet altijd zo. Ja, je houdt je aan je afspraken, maar dat is iets anders. Je mag nooit jezelf verloochenen..."

A: Maak je je zorgen om een toenemend 'nee'?

S: "Het verbaast me dat we de wereld zo vaak inrichten vanuit 'wantrouwen'. Ik zou het mooier vinden als we kinderen, jongeren, studenten een basis van vertrouwen meegeven. Met een vangnet voor als het niet lukt.

En ja, je hoort ook veel 'nee' bij mensen die ogenschijnlijk alles hebben, maar je weet nooit wat mensen hebben meegemaakt. Hoe ze alles hebben moeten bevechten, misschien wel tegen alle 'nee's' in. Je weet het niet.

Het is niet mijn intrinsieke drijfveer om overal 'ja' op te zeggen, maar om 'ja' te zeggen tegen de andere mindset en ervoor te zorgen dat ook anderen de waarde ervan ontdekken om verbeeldingskracht een serieuze plek te geven."

A: Wat vraagt het om de kracht van 'ja' vast te houden?

S: "Het is moeilijk om je 'ja' goed te verdelen. 'Ja' brengt verantwoordelijkheid met zich mee. Ik zou misschien wel tegen veel meer dingen 'ja' willen zeggen, maar elke 'ja' vraagt ook dat je daarin actie onderneemt. 'Ja' zeggen kost tijd. Het is zaak je energie te geven aan die zaken waar je zelf ook voor staat. Geen ongelimiteerd 'ja'. Je moet ook goed 'nee' kunnen zeggen om 'ja' te zeggen.

Het is ook belangrijk de kennis die we met elkaar opdoen samen te delen, zodat we er allemaal van profiteren.

Beweging breng je niet in gang met enkel een rapport

Wat belangrijk is; het geeft energie. En het is gewoon leuk! Daar moeten we niet al te moeilijk over doen. 'Ja' is gewoon leuker om te horen dan 'nee'. Dat vind ik en anderen ook. Het is ook niet zo ingewikkeld: ik denk dat we er allemaal op draaien. 'Ja' maakt het leven leuker!